

Tasso Je hoeft niet duidelijker te zijn. Het is genoeg! Verspil de pijlen van je ogen en je tong niet. Je richt ze vergeefs op de krans die nooit verwelkt op mijn hoofd. Wees eerst zo groot, me hem niet te benijden. Ik acht hem heilig en het hoogste goed. Toon me dan de man die bereikt waar ik naar streef. Stel me de dichter voor, die zich met Homeros en Vergilius mag vergelijken. Die dit loon drie keer verdient en deze kroon driemaal meer dan mij beschaamt.

Antonio Tot dan blijf je haar natuurlijk waard.

Tasso Dat men mij weegt. Dat wil ik niet vermijden. Alleen verachting heb ik niet verdiend. Over die kroon moet niemand twijfelen of grijzen.

Antonio Je hoge toon en je snelle gloed passen hier niet. Van jou tot mij en van jou op deze plaats.

Tasso Wat jij je hier veroorlooft, past mij ook. Is de waarheid verbannen van hier? Is de vrije geest in dit paleis gekerkerd? Me dunkt dat grootheid hier eerst op haar plaats is.

Grootheid van de ziel! Mag zij zich niet verheugen in de nabijheid van de grootsten van deze aarde? Ze mag en moet. We komen de vorsten nader door adel. Waarom niet door het gemoed? Alleen kleinheid zou zich hier bang moeten voelen. De tijd, die zich tot eigen schande laat zien. Zoals geen spin haar smerig web aan deze marmeren wanden moet kleven.

Antonio Waar lippen spel en snarespel beslissen, ga jij zeker heen als held en overwinnaar.

Tasso Vermetel zou het zijn mijn vuist te roemen, want ze heeft niets gedaan.

Antonio Je vertrouwt op toegeeflijkheid, die je in de brutale loop van je geluk maar al te zeer verwend heeft. Een lafaard dreigt alleen als hij zeker is.

Tasso Je stookt gloed op gloed. Het kansspel van de wapens had ik wel het minst met jou willen beproeven.

Antonio Wat een hoge geest in een enge borst. Je weet evenmin wie als waar je bent.

Tasso Kom mee naar beneden, waar onze wapens tellen. Dat ik je niet voor eeuwig moet verachten, zoals ik je haat.

2.4

Alfons In wat voor twist tref ik jullie onverwacht. Vertel, Antonio. Tasso. Ik sta verbaasd.

Tasso Ik geloof wel, je herkent ons beiden niet. Deze man heeft zich ruw en vals tegen mij gedragen. Hij duwde me weg, bitter en bitterder. Hij heeft alle schuld, als ik me schuldig gemaakt heb.

Antonio Je vindt me gelaten staan, vorst, voor iemand die de woede heeft gegrepen. De hoge dichtersvlucht voerde hem mee. Je hebt mij eerst aangesproken. Nu weze het me toegestaan na deze vlugge redenaar ook te spreken.

Tasso O ja vertel, vertel. Van woord tot woord. Elke lettergreep, elke gelatensuitdrukking. Waag het maar. Ik zal geen ademtucht, geen polsslagen loochenen.

Antonio Of ik of dit heethoofd, mijn vorst, de ruzie eerst begon en wie het is, die ongelijk heeft is een verre vraag, die men eerst nog best laat rusten.

Tasso Hoezo? Dat is de eerste vraag, me dunkt, wie van ons beiden gelijk en ongelijk heeft.

Antonio Niet helemaal, zoals het niet begrensd verstand kan denken.

Alfons Antonio.

Antonio Uwe genade. Ik zeg maar: ik kan niet met hem redetwisten, ik kan hem niet aanklagen, noch mezelf verdedigen, noch kan ik me bereid verklaren hem nu genoegdoening te geven. Want zoals hij daar staat is hij geen vrij man. Over hem gebiedt een zware wet, die je genade hooguit zal verlichten. Hij heeft me hier bedreigd, me uitgedaagd. Nauwelijks verborg hij het naakte zwaard voor jou.

Alfons Je hebt niet goed gedaan.

Tasso Ja, het is waar. Ik dreigde, ik daagde uit, ik trok. Alleen, je kunt niet denken hoe geniepig zijn tong me kwetste met goed gekozen woorden. Hoe scherp en vlug zijn tand het fijne gif in mijn bloed deed vloeien. Hoe hij de koorts verhitte, meer en meer. Bedaard, koud, heeft hij me uitgehouden en tot het uiterste gedreven. O je kent, je kent hem niet en je zult hem nooit kennen. Ik heb hem warm de mooiste vriendschap aangedragen, hij wierp mijn gaven voor mijn voeten. Als ik de wet en deze plaats vergeten ben, vergeef me dan. Als dit hart zichzelf en jou misdoet, straf dan, verstoot en laat me je oog nooit weer zien.

Antonio Hoe licht deze jongeling zware lasten draagt en fouten als stof van zijn kleren schudt. Verwonderlijk zou het zijn, als de toverkracht van de dichtkunst niet bekender was, die zo graag haar spel speelt met het onmogelijke. Of jij en al je dienaars deze daad zo onbeduidend vinden, betwijfel ik haast, mijn vorst.

Tasso Mijn hart spreekt me vrij, heer, het jouwe zeker ook. Hij heeft met geweld de gloed aangewakkerd, die me greep en mij en hem kwetste.

Antonio Majesteit breidt haar bescherming uit tot ieder die haar en haar ongeschonden woning nadert als een godheid. Op de drempel wordt elke hartstocht ingetoomd. Er blinkt geen zwaard, er valt geen dreigend woord en zelfs belediging eist er geen wraak. Het vrije veld blijft open plaats genoeg voor grimmigheid en onverzoeplijkheid. Je voorvaders hebben deze muren gegrondvest op zekerheid. Aan hun waardigheid een heiligdom vastgemaakt. Geen aanzien des persoons was er. Mildheid hield de arm van het recht niet tegen. Nu zien we na een lange mooie vrede rauwe woede terugkeren in dit gebied van zeden, in een duizeling. Beslis, heer, want wie kan in de enge grenzen van zijn plicht lopen, als de kracht van de wet en van zijn vorst hem niet beschermt.

Alfons Je misdrijf maakt je tot gevangene.

Tasso Ik verzacht de wet om jouwentwil. Verlaat ons, blijf op je kamer, alleen met jezelf en door jezelf bewaakt. Jullie hadden je plicht mooier gedaan, als ik dit oordeel niet zou moeten spreken.

Tasso Dat ik volwassen ben, voel ik nu. Het is me zo nieuw, zo nieuw dat ik jou en mij en deze mooie plaats bijna niet herken. Mijn lippen verstommen. Was het een misdaad? Het schijnt minstens zo. Ik word voor een misdadiger aanzien. Ik ben gevangen. Wat mijn hart ook zegt.

Alfons Je neemt het hoger op dan ikzelf, Tasso.

Antonio Herken je de mildheid van de vader niet?

Tasso Het blijft onbegrijpelijk voor me, zoals het is. Hoewel, onbegrijpelijk niet. Ik ben geen kind. Ik bedoel haast, ik zou het moeten kunnen denken. Ineens wenkt een helderheid me toe, maar die gaat ogenblikkelijk weer dicht. Je vergat waar je stond, machteloze. Hier, neem eerst de degen, die je me gaf toen ik met de kardinaal naar Frankrijk ging. Een hoopvolle gift. Ik heb hem gevoerd, niet met roem maar ook niet met schande.

Alfons Hoe ik jou gezind ben voel je niet.

Tasso Mijn lot is gehoorzamen en niet denken. Een kroon kleedt een gevangene niet. Ik neem het sieraad zelf van mijn hoofd. Dat me voor de eeuwigheid gegund leek. Het mooiste geluk werd me te vlug verleend. Het wordt, als had ik me eraan vertild, te snel van me geroofd. (...) Je neemt van jezelf, wat niemand kon nemen. En wat geen god voor een tweede keer geeft. De lichtzinnigheid van de natuur, we spelen met onschatbare dingen. We openen onze handen en iets ontglipt ons onherroepelijk. Het teken van onze zwakheid is toegeleden. Met deze kus verenigt zich een traan en wijdt je aan de vergankelijkheid. Wie zou niet wenen, als zelfs het onsterfelijke niet veilig is voor de vernietiging. Voeg je bij die degen, die jou

helaas niet verwierf. Om hem gevlochten rust op het graf van mijn geluk en van mijn hoop. Ik leg ze beide gewillig aan je voeten. Want wie is wel gewapend, als jij boos bent. O heer, en wie getooid, die jij miskent. Ik ga. Gevangen.

2.5

Antonio Waar zwermt die knaap heen? Met welke kleuren schildert hij zich zijn waarde en zijn lot voor? Hij houdt zich voor een enig uitverkoren wezen en denkt dat alles hem boven allen geoorloofd is. Dat hij zich gestraft voelt.

Alfons Hij is gestraft maar te veel, vrees ik.

Antonio Als je mild met hem wilt omgaan, geef hem dan zijn vrijheid terug, vorst. Dan kan het zwaard over onze twist beslissen. Als mens heb ik hem misschien gekrenkt, als edelman hem niet beledigd. In de grootste woede is geen zedeloos woord over zijn lippen gekomen.

Alfons Als de opinie het vraagt. Als mannen het oneens zijn, is het billijk als men de verstandigste voor de schuldige houdt. Het is nog altijd tijd. Zo lang me vrede blijft, wens ik er in mijn huis van te genieten. Herstel de rust, dat kun je gemakkelijk. Leonore Sanvitale kan hem eerst met zachte lippen sussen. Dan ga jij naar hem en geeft hem in mijn naam zijn volle vrijheid terug. En win zijn vertrouwen. Zo vlug als je kunt. Je zult als een vriend en vader met hem spreken. Ik wil vrede weten voor we weggaan. Niets is onmogelijk voor jou als je wil. We blijven liever een uur langer. En dan laten we de vrouwen zacht beëindigen wat jij hebt begonnen. En als we terugkeren hebben zij het laatste spoor verdelgd. Je lijkt het niet te willen verleren, Antonio. Je hebt nauwelijks een zaak beëindigd, keert terug en maakt er meteen een nieuwe. Ik hoop dat deze je ook lukt.

Antonio Ik ben beschaamd. In je woorden zie ik mijn schuld als in de helderste spiegel.

3.1

Prinses Elk ogenblik beweegt de zorg pijnlijker mijn diepste hart. Ik weet nauwelijks wat er gebeurd is. Als ze maar kwam. Ik zou toch niet graag met mijn broer of Antonio spreken voor ik kalmer ben.

3.2

Leonore Het was een hard samentreffen. Tasso trok. Je broer scheidde hen. Maar het lijkt of Tasso de strijd begonnen is.

Prinses Antonio heeft hem zeker getergd.

Leonore Antonio loopt vrij rond en spreekt met zijn vorst. Maar Tasso blijft verbannen op zijn kamer. En alleen.

Prinses Heel stil spreekt een god in onze borst. Heel stil, heel hoorbaar toont hij ons wat we moeten grijpen en wat mijden. Ach we verleren het zozeer, de stille wenk van ons hart te volgen. Vanochtend leek Antonio me nog barser dan ooit. In zichzelf gekeerd.

Leonore Toen hij bij ons kwam, stond er een wolk om zijn hoofd.

Prinses Mijn geest waarschuwde me, toen hij naast Tasso kwam staan. Bekijk van beiden het uiterlijk. Het gezicht, de toon, de blik, de stap. Alles is met alles in strijd. Ze kunnen voor eeuwig geen liefde uitwisselen. Maar de hoop overhaalde me, die huichelaarster. Ze zijn alletwee verstandig, edel, ontwikkeld en je vrienden. Ik spoorde de jongeling aan. Hij gaf zich helemaal aan me over. O had ik maar meteen met Antonio gepraat. Ik verliet me op zede en hoffelijkheid, op het gebruik van de wereld, dat zich zo glad legt, zelfs tussen vijanden. Het is gebeurd. Het kwaad stond ver van mij. Nu is het daar. O geef me een raad.